

MAP01

AGENDA STEDENBOUW *Interviews*

Tjerk Ruimschotel

Miranda Reitsma

Leo Versteijlen

Mariet Schoenmakers
Wiebe Oosterhoff

Henk Ovink

Ton Schaap
Zef Hemel

Han Beumer

Hans Leeffang

Peter Kuenzli

Robert Broesi

Anco Schut
Roy Bijhouwer

Florian Boer
en Dirk van Peijpe

Hilde Blank

Joks Janssen

Jack Hock

Hilde Blank

Ontwerpen is meer dan het maken van een stedenbouwkundig plan

Veelzijdigheid is kenmerkend voor de praktijk van Hilde Blank. Zij is directeur van BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling en leidde daarnaast de afgelopen twee jaar AtelierOverijssel. Dit ontwikkelde zich tot de leerwerkplaats voor provinciale opgaven. Blank signaleert in haar praktijk een verschuiving naar projecten met een sterk strategische inslag: 'Vroeger maakten wij toekomstvisies, tegenwoordig ontwikkelingsstrategieën.'

AtelierOverijssel

Overijssel startte al vroeg met een kwaliteitsregie op de ruimtelijke ordening. Niet door het uitvaardigen van richtlijnen, maar door in ateliervorm te werken aan specifieke problemen. Gevraagd naar haar ervaringen met deze werkvorm plaatst Blank haar werkzaamheden meteen in perspectief: 'AtelierOverijssel is een van de taken die ik doe. Ik heb twee medewerkers uit mijn eigen bureau kunnen meenemen en er is een pool van professionals die ik kan betrekken. De afgelopen twee jaar stonden de werkzaamheden van het Atelier in het teken van hoe werk je aan ruimtelijke kwaliteit en de doorwerking van plannen en ideeën. In de daaraan voorafgaande twee jaar lag de nadruk nog op agenderen (wat is ruimtelijke kwaliteit en het laten zien van goede voorbeelden). Na mij zal het zwaartepunt verschuiven naar realiseren. Ik heb zelf thema's mogen aandragen en er zijn ook opgaven door andere partijen ingebracht. Bijvoorbeeld hoe kun je de branding van het stationsgebied van Steenwijk oppakken. Het Atelier heeft daarvoor een advies geschreven en de inhoud daarvan is vervolgens opgeschaald, zodat de opgedane kennis ook bruikbaar is voor vergelijkbare opgaven elders in de provincie.' 'Het Atelier wordt gefinancierd door de provincie en werkt met zes partners: Het Oversticht, Architectuurcentrum Twente, Landschap Overijssel, Waterschappen Overijssel, Dienst Landelijk Gebied en Kunst en Cultuur Overijssel. Daardoor ontstaat een onafhankelijke positie en is het mogelijk om inhoud en kwaliteit centraal stellen. We hebben onder andere masterclasses, debatten en gebiedsdagen georganiseerd en veel verschillende partijen geadviseerd. Het Atelier vertaalt beleid in ruimtelijke voorstellen. Belangrijk is daarbij om sectoren en schaalniveaus te verbinden. De bevindingen van het Atelier worden vervolgens weer teruggelegd bij de beleidsmakers. Dat is ook stedenbouw. Het Atelier is een leerwerkplaats, waarin professionals participeren die in het veld werken. Steeds terugkerende zaken zijn: wat is precies de opgave? Waar bevindt het zich? Wat betekent het? Wie zijn de belangrijkste stakeholders? Hoe kun je handelen?'

'Een thema dat we zelf hebben geïnitieerd is krimp. We hebben een gebiedsdag georganiseerd over krimp in noordoost Overijssel, waarbij we een deskundige uit de krimpregio in Limburg hebben uitgenodigd. Na een kennisuitwisseling en excursie door het gebied zijn we vervolgens gaan schetsen. Wat zijn de ontwikkelingsmogelijkheden? Wat kunnen we leren van anderen? Wat zijn de potenties van concepten als energielandschappen en landgoederenontwikkeling?'

Verschuiving werkerterrein BVR

'In begin van BVR midden en eind jaren 90 maakten wij met name integrale toekomstvisies, zoals voor Almere en de Haarlemmermeer. Momenteel for-

Atelier Overijssel.
Werkplaats voor
ruimtelijke kwaliteit
www.atelieroverijssel
.nl

BVR
NL
RUIJTE
REGIE

Erik Pasveer, Peter
Paul Witsen (e.o.),
BVR NL Ruimte en regie,
Bussum 2004
www.thoth.nl

muleren we vooral ontwikkelingsstrategieën. In het verleden was de druk op het programma zo groot dat je bij wijze van spreken alles direct kon bouwen. Nu moet je eerst de vraag beantwoorden: voor wie bouwen we en wat? Je moet meer doelgroepgericht denken. En meer strategisch faseren. De nadruk ligt op het wenkend perspectief. Onderdelen van deze strategieën zijn gebiedsvisies. Voor het ontwikkelen daarvan worden we steeds vaker gevraagd. In de gebiedsvisie verken je de samenhang tussen ruimte en programma. Daarna ga je het concreet maken.'

'Voor het maken van een succesvolle gebiedsvisie is het cruciaal om de locatie als uitgangspunt te nemen. Als je een verkavelingvoorstel uit de plankaart knipt en je kunt niet zeggen waar deze ligt, dan is het dikwijls niet meer dan opgeschaalde architectuur, die los staat van de plek. De crux is steeds heel precies te kunnen verwoorden waarom je juist die oplossing kiest voor die plek. 'Plat uitverkavelen' heeft geen betekenis. Toen ik hoofd stedenbouw van Eindhoven was, probeerde ik al om door de schalen heen te denken. Het is de kunst om de juiste verbindingen te leggen, maar ook om de vertaling naar de toekomst te maken. Een geworteld perspectief roept herkenning op bij mensen en daardoor enthousiasme.'

'Ontwikkelingsstrategieën zijn maatwerk. Maar je kunt wel leren van goede voorbeelden. Zo heeft de stad Vancouver veel te bieden als het gaat om een stad leefbaar en kindvriendelijk te maken. Bij de keuze van referentieprojecten ben ik ook benieuwd naar het realisatieproces. Hoe en onder welke condities is het gelukt om dit te bouwen? Ik ben ook erg geïnteresseerd in nieuwe vormen van waardecreatie. Welke alternatieven hebben we voor de gebruikelijke financieringsconstructies?'

Verleiding

'Gebiedsvisies vormen de start van een proces. Dan heb je met veel partijen te maken, waaronder ontwikkelaars en beleggers. Zij hebben een andere manier van denken dan de publieke opdrachtgever. Als BVR zitten wij daar als onafhankelijke partij tussen en gaan we op zoek naar gedeelde belangen. Dat is een dankbare rol. Wij gaan voor het benutten van de kwaliteit van het gebied en dat schept ruimte. Dit vereist een specifieke attitude en de beheersing van het analyseren en ontwerpen op de verschillende schaalniveaus.'

'Deze rol heeft onze beeldtaal veranderd. Vroeger kon je volstaan met een traditionele schets of plankaart. Ik ben afgestudeerd als stedenbouwkundige in Delft. Nu moet je een perspectief voorhouden dat verleidelijk is. En je moet keuzes inzichtelijk maken en de stappen waarmee je deze kan bereiken. We gebruiken verschillende middelen om de partijen op een lijn te krijgen. Als basis gebruiken we concrete plankaarten waarmee je kunt bewijzen dat de voorgestelde ingrepen kunnen en kloppen. Voor extern gebruik werkt dat niet altijd. We zetten verschillende vormen van verbeelding in om een ontwikkeling of discussie over de toekomst van een gebied in beweging te krijgen. Dit kunnen collages zijn van toekomstige sferen, korte films waarin resultaten van expertmeetings zijn te zien, maquettes of meer cartoonachtige tekeningen. Uiteindelijk moet er een plankaart komen op basis waarvan een berekening kan worden gemaakt en de realisatie in gang kan worden gezet. Ontwerpen met gevoel voor de ruimtelijke, programmatische en maatschappelijke context is essentieel voor ons vak. De snelheid waarmee maatschappelijke behoeften en technologische kennis zich ontwikkelen, vraagt aan de vormgevende disciplines een alertheid op het doordenken van de consequenties voor het vakgebied. Tegelijkertijd kent de ruimtelijke ordening een autonome

MIRT Projectenboek
2010
mirt2010.mirtproject
enboek.nl

kwaliteit van ruimtelijke structuren, gelaagdheid van het (stedelijk) landschap en cultuurhistorie. Juist de combinatie van deze snelle processen en trage structuren, geven het vakgebied een continue uitdaging om te reflecteren, te vernieuwen en kwaliteiten vast te houden’.

Rolverandering

‘De stedenbouwer heeft tegenwoordig meerdere rollen. Hij moet het fysieke domein beheersen, integraal kunnen werken en denken en perspectieven kunnen ontdekken en formuleren. Daarom werk ik altijd met multidisciplinaire teams. Het gaat om het precies omschrijven van de inhoud van de opgave en de beoogde doelgroepen. Daarnaast moet iemand deze omschrijvingen goed ruimtelijk kunnen visualiseren. De stedenbouwers die ik in dienst neem moeten kunnen accepteren dat hun mooie plannen soms alleen een middel zijn om de ruimtelijke ontwikkeling op gang te brengen. Om de partijen bij elkaar te brengen.’

‘De rol van de stedenbouwer bij een bureau is wezenlijk anders dan die bij de gemeente. Daar maakt de stedenbouwer deel uit van dezelfde hiërarchie als de andere gemeentelijke sectoren, waardoor het moeilijk is om de trekende rol te vervullen. Als wij worden ingehuurd door een gemeentelijke dienst, dan adviseer ik om de koppeling met het bestuur te maken. Ik moet met de wethouder en de raad kunnen spreken om met succes een proces op gang te kunnen brengen. Overigens zijn er binnen het bureau ook verschillende rollen, die collega’s al naar gelang hun interesse en kunde op zich kunnen nemen.’

Onderwijs

‘Als lid van de klankbordgroep Urbanism van de TUDelft¹ adviseer ik om toch vooral de basisvaardigheden van het vak aan te leren. Daarmee bedoel ik methoden en technieken van onderzoek, ontwerp onderzoek en onderzoekend ontwerpen, ontwerp technieken, kennisontwikkeling. Ik heb liever een gedegen vakopleiding, de rest van de vaardigheden leer je wel in de praktijk.’

Toekomstige opgaven

‘Momenteel is de koppeling van ruimtelijke ontwikkeling met grote infrastructuurprojecten nog sterk onderontwikkeld. Daarnaast zie ik de opgaven vooral in de bestaande stad liggen en dan vooral in de jaren 70 en 80 wijken. En natuurlijk duurzaamheid waarbij het zaak is dit specifiek te benoemen per opgave of gebied. Verder ligt een extra spannende opgave in de nieuwe spelers die het veld van de ruimtelijke ordening momenteel betreden. Daarbij moet je denken aan energiebedrijven, afvalverwerkingsbedrijven en collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO). Kortom partijen die actief en betrokken zijn bij hun gebied en in staat zijn zelf een ontwikkeling op gang te brengen. Zij komen uit een andere wereld en brengen andere belangen en kennis mee.’

Stedenbouw NU. Beste afstudeerproject voor Mooi Nederland www.stedenbouw.nu

¹ De klankbordgroep Urbanism bestaat uit: Hilde Blank, BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling; Ytjie Feddes, Rijksadviseur voor het Landschap; Zef Hemel, Dienst Ruimtelijke Ordening Amsterdam; Dick Kevelam, DHV; Henk Ovink, directeur Nationale Ruimtelijke Ordening ministerie van Infrastructuur en Milieu; Tjerk Ruimschotel, voorzitter BNSP; Willem Salet, Universiteit van Amsterdam; Gerrit van Veghel, ING Real Estate; en Wouter Veldhuis, Bureau MUST.

Hilde Blank

Ontwikkelingsperspectief A12 Centraal
(BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling, 2010)

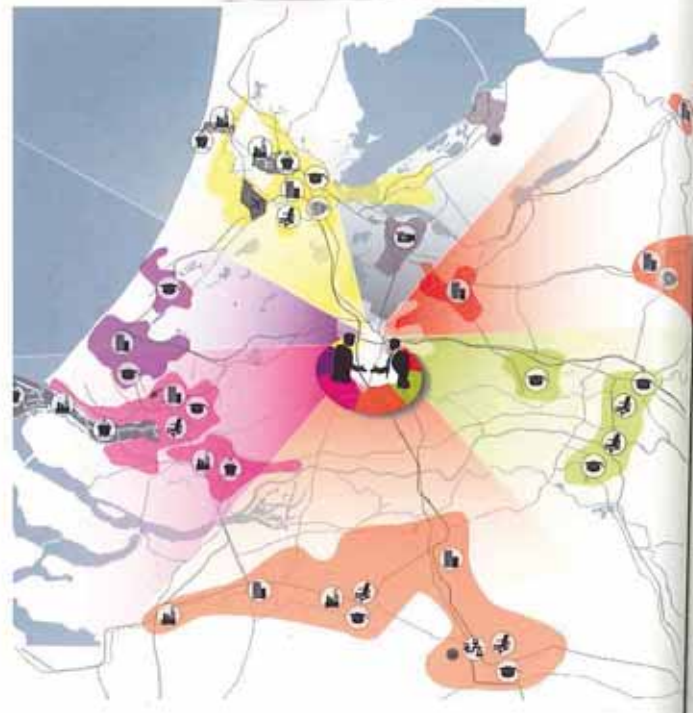
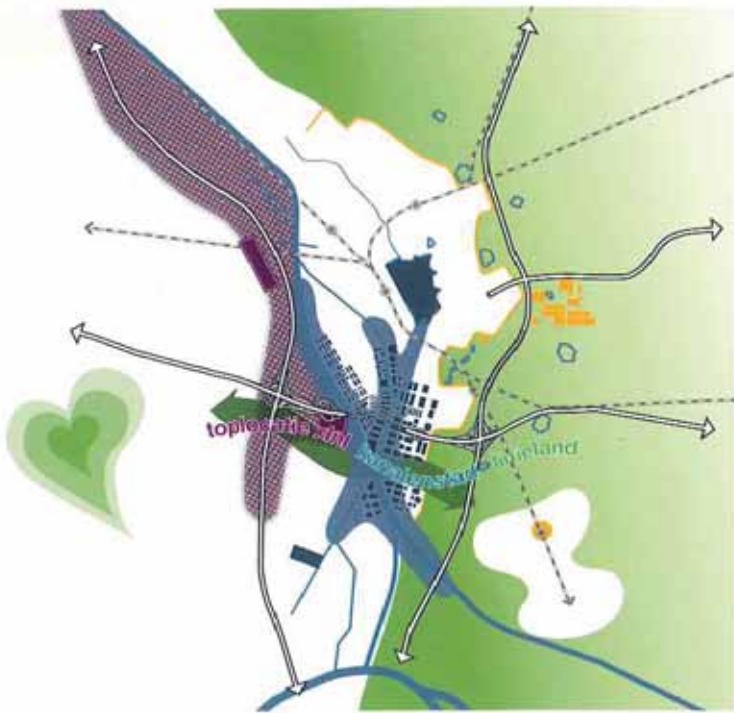
Onder de noemer A12 Centraal heeft BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling in opdracht van de gemeente Utrecht, Nieuwegein, Houten, Bestuur Regio Utrecht, provincie Utrecht en het ministerie van Infrastructuur en Milieu een ontwikkelingsperspectief opgesteld voor de A12 zone tussen de knooppunten Oudenrijn en Lunetten.

A12 Centraal is een omwenteling in het beeld en functioneren van het gebied, aldus Hilde Blank. Met ontwerp en onderzoek is de capaciteit van het gebied zichtbaar gemaakt. Er stonden drie begrippen centraal: duurzaamheid, kwaliteit (met inbegrip van de economische ontwikkeling) en ruimtelijke visie. De A12 zone is door BVR geïdentificeerd als een gebied met grote mogelijkheden voor binnenstedelijk bouwen. Gelegen in het hart van Nederland, goed bereikbaar en nabij de nationale luchthaven kan het de vestigingsplaats worden van nationale functies en een plek voor innovatieve woningbouw, gemengd met voorzieningen voor werken, sport en recreatie. De integrale ontwikkeling van het stedelijk gebied in samenhang met een verbeterde infrastructuur betekent een kwaliteitsimpuls voor de regio en voor de Randstad.

Hilde Blank (1962) is in 1989 afgestudeerd aan de TU Delft met als specialisatie stedenbouw. Daarna heeft zij diverse functies vervuld bij verschillende gemeenten (Eindhoven, Delft) en verbleef ze enkele jaren in de Verenigde Staten. Sinds 2004 is ze directeur van BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling. Ze is lid van de selectiecommissie en het reflectieteam Mooi Nederland, het comité van aanbeveling Expeditie Mooi en voorzitter van de jury Jaarboek Landschap en Stedenbouw.

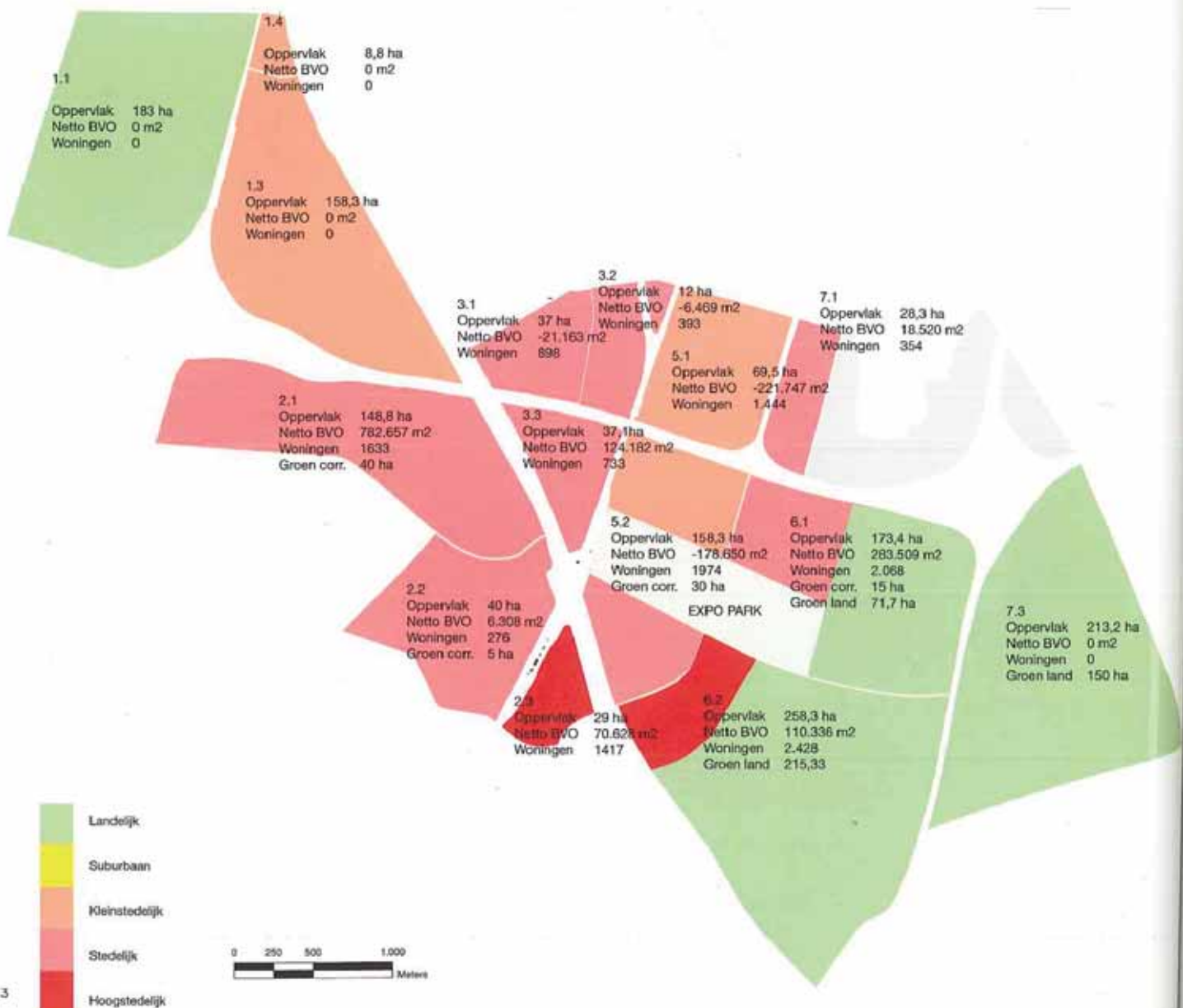

1

2

3

□ A12 Centraal ambitieschets
 □ Boven: Toplocatie XLNL, dynamiek rond A2-A12
 □ Onder: LInieland, stad aan het landschap
 1 Ontwikkelingsperspectief 2 De mens centraal: ontmoetingspunt tussen gespecialiseerde regio's
 3 Laadvermogen